

L'EPIFANIA

Les estrelles del firmament són infinites, com infinit és el poder de Déu Nostre Senyor, que les va crear el segon dia i en va concedir una a cada ànima cristiana. Per això, en el principi dels temps, només llüien dues estrelles al cel fosc acabat d'estrenar: les dels nostres pares Adam i Eva. Però amb el pas dels segles, els estels van créixer i es multiplicaren perquè la llavor fèrtil del poble d'Abraham germinava arreu del món. Tant i tant va reproduir-se la raça humana que, per tal d'evitar que tot el pes del cel caigués sobre els nostres caps, la providència divina va establir un límit i així, des de temps immemorials, cada cop que s'encén un estel nou a la volta fosca del cel, se n'apaga un altre.

La nit de Nadal de l'any 1725, aquesta llei implacable, decretada per preservar eternament l'equilibri sagrat de la Creació, amenaçat ara i adés per les accions de l'home, va portar el dol i l'esperança, la vida i la mort, a la casa pairal de Joan Antoni Mas, una de les nissagues més antigues, riques i principals de la parròquia d'Encamp, a les Valls lliures i sobiranes d'Andorra. Un territori famós i admirat des dels temps gloriosos de Carlemany, Carles Martell i Marc Almuçaver, que en desterraren per sempre la raça sarraïna. Una terra regada amb la suor i la sang de moltes generacions, ingrata

de vegades, generosa quan vol i sempre aspra, com els cims del Montclar. Un país modest i tancat entre muntanyes altes, però orgullós del seu passat, satisfet del seu present i esperançat amb el futur, habitat per un poble pacífic, quiet, alegre, reportat, ferm, constant, devot, caritatiu, fidel, bon pagador, enamorat de la llibertat i respectuós amb la justícia.

Totes aquestes virtuts que ornem el poble andorrà, i moltes altres que són el signe d'identitat dels homes bons arreu del món, no bastarien per descriure amb justícia el tarannà nobilíssim de Joan Antoni Mas, que només tenia un defecte: era un home indecís, que sospesava tant els pros i les contres de qualsevol acció que, sovint, no actuava per por d'equivocar-se.

El cap de casa els Mas havia tornat aquella mateixa tarda de Sant Julià de Lòria, on s'havia celebrat el solemne Consell General de les Valls, com cada dia de Sant Tomàs des que el país era cristià. Una responsabilitat ineludible, des de feia moltes generacions, per als homes d'aquella noble nissaga.

El conseller era un home cepat, ample d'esquena, serrat de barba, amb bons colors de cara, fort com un roure i noble com tots els homes de l'antic llinatge de Bearn. Feia tres anys que s'havia casat, per amor, tot i que sense menysprear l'interès, amb la pubilla Caterina, de cal Jaumet. Una dona garrida, ben feta de cos, espavilada i amb un caràcter dolç com l'arrop, que l'havia fet feliç fins aquella nit tràgica, quan se'n va anar a la glòria massa aviat i el va deixar sol en aquesta vall de llàgrimes, amb una criatura famolenca, fràgil i ploranera als braços.

La mort inesperada, traïdora i cruel de la dolça Caterina, que havia estat el pal de paller de la casa dels Mas mentre Déu li havia donat salut, va apagar un estel que a penes havia lluït trenta anys al cel ras de les Valls. Però, alhora, la criatura que Caterina havia portat al món hi va encendre un altre estel que lluirà per sempre als cors i a les memòries dels

bons encampadans i de tothom que viu en el temor de Déu i, per sortir de les tenebres, busca refugi cert sota l'empara de l'Església catòlica, apostòlica i romana, l'única que garanteix la salvació eterna.

No fa ni quatre dies, com qui diu, els vells de la parròquia i moltes dones beates de les Valls, encara parlaven d'un prodigi que els va sorprendre, els va fer obrir els ulls i els va ajudar a viure en el temor de Déu. Deien que, quan la criatura vivia encara dins del si matern, el Pare Etern li va donar a conèixer l'estat deplorable de la seva ànima, tacada amb l'estigma del pecat original, com totes les ànimes des que el món és món, llevat de l'ànima puríssima de la Verge Maria.

Tant Isabeleta Carbonell, la dona que semblava infatigable, que portava sobre els seus muscles antics el pes d'aquella casa i que li va fer de mare quasi tota la vida, com Valentí Ripoll, l'innocent que hauria mort per ella, asseguraven que l'havien sentida plorar abans de néixer. La Santa plorava sense consol, a llàgrima viva, perquè anhelava sortir tan aviat com fos possible d'aquell estat impur: volia regenerar-se amb les aigües sagrades del baptisme i per això va plorar llàgrimes com el puny fins que mossèn Picart li va obrir les portes del Paradís.

La llevadora, que no havia pogut salvar la vida de la mare, se'n feia creus en veure que la criatura no podia parar de plorar, com si fos víctima d'una maledicció o d'un sortilegi. Però quan arribà a cal Mas l'àvia Ramona, que s'encarregava de vestir els difunts de la parròquia des dels temps de Carlemany, la criatura es va assossegar i, malgrat que no va parar de plorar, sí que va moderar la força dels seus laments, com si volgués respectar el silenci sagrat dels rituals funeraris.

En veure entrar l'àvia Ramona, la llevadora, alleugerida, va sospirar, va fer tres cops el senyal de la creu per allunyar els mals esperits, va sortir de l'alcova amb el cap cot i va baixar a la cuina, per rentar-se, menjar una miqueta i descansar. Damunt la taula llarga, de fusta llimada pel temps, llanguia el

sopar de Nadal, que Isabeleta havia preparat amb l'amor i la cura de sempre. Les vetes daurades del greix fred dibuixaven capricis geomètrics sobre el llom del xai rostit, que feia olor de llar, de família cristiana i de nit de Nadal.

—No para de plorar, la criatura maleïda —va comentar la llevadora, amb molta fel amarga—. Tu saps tan bé com jo, Isabeleta, que una ombra maligna ha entrat a aquesta casa. El fill que mata una mare mai no és benvingut, però l'òrfena plora amb un sentiment molt fondo, com si sabés que no té mare...

—I qui diu que no ho sap? —va preguntar Isabeleta, que tenia els ulls encesos i el nas vermell—. Els nadons que vénen al món tal dia com avui, i més encara si esclaten el primer plor al punt de la mitjanit, com ha fet la meva petita, recullen una bona part dels dons divins que va rebre, una nit com aquesta, Jesús infant...

La llevadora, que era una dona descreguda, amb l'ànima més negra que el carbó i amb molts secrets a la consciència, va somriure amb mitja boca, com feia sempre, perquè li faltaven les dents de l'altra mitja, però no va canviar d'opinió: la nena havia portat la desgràcia a aquella casa.

—Dius que tindrà dons divins, aquesta filla maleïda que s'ha emportat la vida de la mare? —va preguntar, incrèdula—. Com ara quins?

—Com ara guarir de gràcia —va assegurar Isabeleta, que tenia una fe cega en les quimeres dels antics—. Perquè diuen que els infants nascuts una nit com aquesta poden guarir la ràbia, les nafres, els dolors i les ferides, tot fent el senyal de la creu sobre la part malalta... També hi ha qui assegura que tenen una creu al vel del paladar i és sabut que poden veure a través de la carn: així es com saben a quina part amagada del cos hi ha el mal que han de guarir.

—Però això també ho fan les bruixes —va comentar, amb la veu tremolosa, Valentí, que seia a la vora de la llar i mirava el xai rostit amb ulls ansiosos.

—No diguis bestieses! —el reptaren, alhora, les dues dones, que feren el senyal de la creu i el van repetir tres cops, maquinalment, per espantar dels seus caps qualsevol mal pensament.

Valentí va callar, com feia sempre que no entenia alguna cosa o quan li feien por les conseqüències de les seves paraules, dites sense pensar. Perquè el noi era una mica innocent, una animeta càndida, un bon jan sense fel amarga que no hi tocava gaire, i perquè aquella nit estava desconcertat. No comprenia per què la família encara no seia al voltant de la taula parada, com havien fet cada nit de Nadal, des d'aquell primer any que va passar a cal Mas, quan arribà a les Valls fugint del rei d'Espanya, que volia emportar-se'l a la guerra.

Aquella nit de Nadal va ser de dol, rum-rums a mitja veu, plors d'infant que esgarraven els cors i abstinència a la casa de Joan Antoni Mas, tot i que el poble andorrà, a pesar del fred, celebrava la vinguda del nostre Salvador amb la mateixa alegria de sempre, des que les Valls eren un territori lliure i sobirà, consagrat a l'única religió vertadera que assegurava la salvació dels fidels. La nit serena i freda, sense vent ni núvols, portava des de la llunyania els ecos festius de les campanes, de les cançons que els fadrins cantaven amb tota la força dels seus pulmons joves, de les músiques que convidaven al ball... Però dins la casa pairal dels Mas, només el grunys dels budells de Valentí i els plors inconsolables de la Santa trencaven el silenci sepulcral de la vetlla.

Les festes nadalenques i les cerimònies funeràries per l'ànima de la dolça Caterina retardaren tres dies el bateig de la filla. Foren quasi vuitanta hores de plors incessants, de laments que desbocaven el cor de Valentí, que encenien la sang d'Isabeleta i que, per obra del dimoni, que no descansa mai, feren desitjar més d'una vegada al pobre Joan Antoni que la seva filleta seguís ben aviat el camí de la mare, Déu que l'hagi perdonat.

© Josep Franco Martínez, 2016
© d'aquesta edició: Pagès Editors, SL, 2016
Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
www.pageseditors.cat
editorial@pageseditors.cat
Primera edició: novembre de 2017
ISBN: 978-84-9975-813-8
DL L 1-2017
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, SL
www.bobala.cat

◀ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.